'నందనవనం' పేరిట మూసీ నదిని చంపొద్దు

ప్రజలారా !

మూసీనదిలో రోడ్లు, తోటలు. నదిమధ్య చెరువులో జలక్రీడలు. నదిగర్భంలోనో ఒడ్డునో అంగళ్లు, వ్యాపారకేంద్రాలు, పార్కులు, పూలమొక్కల నర్సరీలు.

మరి నది? ఇప్పటిదాకా మనం మూసీనది అనుకుంటున్న దాని మధ్య ఒక తూముకట్టి ఆ తూముకు నదిని పరిమితం చేస్తారంట. అధికార్లు పరిమితం చేస్తారు కాబట్టి మూసీనది చచ్చినట్టు ఆ తూముకు పరిమితం అయి ప్రవహిస్తుందంట. ఈ తూము పోను మిగిలిన ప్రదేశమంతా రోడ్లకూ తోటలకూ నర్సరీలకూ అంగళ్లకూ బహుశ నదీతీర రెస్టారంట్‌లకూ కేటాయించబడుతుంది. బొంబాయి నుండి, బెంగుళూరు నుండి విజయవాడ వైపు పోయే భారీవాహనాలు నగరంలోని రద్దీని తప్పించుకొని బాపుఘాట్ నుండి నాగోల్ దాకా మూసీనదిలోని రహదారి మీద ప్రయాణించి వేగంగా నగరాన్ని దాటుతాయి. నగర మధ్యతరగతి జనం ట్యాంక్‌బండ్‌కు పోనక్కరలేకుండ మూసీతీరానికి పోయి సాయంకాలం సేద తీరవచ్చు. హోటళ్లవాళ్లూ షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌ల వాళ్లూ లక్షల వ్యాపారం చేసుకోవచ్చు.

ఇది పిచ్చితుగ్లక్ కథకాదు. నందనవనం ప్రాజెక్టు. హైదరాబాద్ వాసులు ఈ ప్రాజెక్టు గురించి చాలా కాలంగా వింటున్నారు. కాని ఇంత మరీ పిచ్చిపని ప్రభుత్వం చేయదులెమ్మని ఉదాసీనంగా ఉంటున్నారు. అదే పొరపాటు.

నందనవనం ప్రాజెక్టు :

మూసీనదిని నగర సుందరీకరణకు (నగర సుందరీకరణను మూసీనది వ్యాపారీకరణకు) లోబరచే ఈ ప్రాజెక్టును ప్రభుత్వం కొద్దికొద్దిగా అమలు చేస్తూనే ఉంది. ప్రజోపయోగ కార్యక్రమాలలో మొట్టమొదట ప్రజలను తరిమివేయాలి కాబట్టి నదిఒడ్డున ఉన్న జనాన్ని బలవంతంగా తొలగించే పనిని మొదట చేపట్టారు. నదీతీరంలో మొత్తం 12 జనావాసాలలో 2300 పైగా ఉన్న కుటుంబాలను బలప్రయోగంతో అక్కడినుండి పంపించి వేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించుకుంది. వీటిలో అతిపెద్దవి చాదర్‌ఘాట్ సమీపంలోని కమల్‌నగర్, మూసానగర్‌లు. వీరి ఇళ్లు నిన్నమొన్న వేసుకున్న గుడిసెలు కావు. దశాబ్దాలుగా నివాసం ఉంటున్న పక్కాగృహాలు. చాలా మందికి పట్టాలున్నాయి, కరెంటు కనెక్షన్ ఉంది, రేషన్ కార్డులున్నాయి, ప్రభుత్వమే కట్టిచ్చిన అపార్ట్‌మెంట్స్ సహితం ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ వాటికి ప్రభుత్వం అక్రమ నివాసాలు అనిపేరు పెట్టి బలవంతంగా ఖాళీ చేయించే ప్రయత్నం చేసేసరికి ఆ జనావాసాల ప్రజలు హైకోర్టుకు పోయి ఇళ్లకూల్చివేతపైన స్టే తెచ్చుకున్నారు.

కూల్చివేత ప్రయత్నం ఆ విధంగా తాత్కాలికంగా ఆగిపోగా, ప్రభుత్వం నదిలోపల రోడ్లనిర్మాణం మొదలుపెట్టింది. బాపూఘాట్ నుండి జియాగుడ దాకా నది ఒడ్డున ఖాళీ జాగా దొరికింది కాబట్టి ఒడ్డు మీద రోడ్డు వేస్తున్నారు. జియాగుడ నుండి దిగువకు నది ఒడ్డున జనావాసాలున్నాయి. వారందరినీ తొలగించాలంటే చాలా ఖర్చవుతుంది. కాబట్టి జియాగుడ నుండి పూరానాపూల్ (పాతబ్రిడ్జి) దాకా నదిలోనే హాయిగా రోడ్డు వేసేస్తున్నారు. నదికి గౌరవ సూచకంగా రోడ్డుపక్కన గోడకట్టి నదిని ఆ గోడకు ఆవల ఉండమని ఆదేశిస్తున్నారనుకోండి. కానీ ఇంకా దిగువ ఆ మాత్రం గౌరవం కూడ మూసీకి ఇవ్వడం లేదు. ఇమ్లిబన్ నుండి చాదర్‌ఘాట్ కాజ్‌వే దాకా దక్షిణభాగాన నదిలోనే విశాలమైన రహదారి నిర్మాణం జరుగుతున్నది. ఈ రహదారి చాదర్‌ఘాట్ రోడ్డు బ్రిడ్జి కిందినుండి, రైలుబ్రిడ్జి కిందినుండి ప్రయాణం చేసి మళ్లీ ఒడ్డెక్కి తిరిగి పాత మలక్‌పేట దగ్గర నదిలోకిదిగి మళ్లీ ఒడ్డెక్కి మూసారంబాగ్ కాజ్‌వేదాటి .... ఈ విధంగా సాగుతుంది.

నదిలోపల రోడ్లేమిటి అని తొందరపడి ఆశ్చర్యపోవద్దు. రోడ్లు మాత్రమే కాదు, అంతా పూర్తయ్యేసరికి నదిలోపల పూదోటలు (కనీసం నర్సరీలు), యూకలిప్టస్, సుబాబుల్ మొదలయిన వృక్షరకాల తోటలు, పార్కులు, పార్కుహోటళ్లు, షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌లు అన్నీ ఉంటాయి.

నగరానికి వరద, దిగువన నీటికొరత :

మరి నది ఎక్కడికి పోతుంది? నిజానికి మొన్నటి వరద లాంటిది వస్తే నది మాత్రమే ఉంటుంది, మిగిలినదంతా పోతుంది.కానీ నందనవనం అనే ప్రాజెక్టు స్వప్నంలో మూసీనది ఒద్దికగా ఒక చిన్న పాయగా తన ఒకప్పటి ప్రవాహమార్గంలో నెలకొన్న సుందర నగరవిశేషాలను తిలకిస్తూ ఇన్నాళ్లూ ఇంత విచ్చలవిడిగా ప్రవహించానే అని సిగ్గుపడుతూ పిల్లకాలవయి ప్రవహిస్తుంది.

రోడ్లు, షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌లు, పార్కులు, నది లోపల కట్టాలంటే నదీ ప్రవాహం తగ్గించాలి కాబట్టి జియాగుడకు ఎగువన ఉన్న కేసరిహనుమాన్ - గణేశ్ దేవాలయాల దగ్గర నది మీద కొత్త రిజర్వాయర్ కట్టబోతున్నారు. ఆ రిజర్వాయర్ నదిగర్భంలో వెలసే నర్సరీలకూ పార్కులకూ నీళ్లిస్తుంది. అంతేకాక అందులో ఈతపోటీలు, పడవపోటీలు నిర్వహిస్తారు. ఇక మీదట జలక్రీడలలో ఒలింపిక్స్‌కు హైదరాబాద్ నుండి క్రీడాకారులు తప్పకపోతారు (ఈ లోపల నదికి వరదొచ్చి వాళ్లూ వాళ్ల క్రీడాభిమానమూ మునిగిపోకపోతే).

ప్రపంచాన్ని తన కంప్యూటర్ స్క్రీన్‌పైన చూసుకొని అదే ప్రపంచమని భావించే ముఖ్యమంత్రి పాలనలో అధికార్ల మెదళ్లలో ఇటువంటి ఆలోచనలు పుట్టడం ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయంకాదు. కానీ నగర సుందరీకరణ పేరిట సాగుతున్న ఈ మూసీ వ్యాపారీకరణను నగరవాసులు, మూసీ పరీవాహక ప్రాంతవాసులయిన రంగారెడ్డి, నల్గొండ జిల్లా ప్రజలు మౌనంగా ఆమోదించవలసిందేనా?

మూసీనదిని కేవలం హైదరాబాద్ నగరానికి సంబంధించిన విషయంగా చూడడం కంటె అన్యాయం వేరే ఏమీ ఉండదు.

హైదరాబాద్‌కు దిగువ ఆ నది చాలా దూరం ప్రవహిస్తుంది. మూసీకి చిన్న చిన్న ఆనకట్టలు కట్టి కనీసం 40 గ్రామాల ప్రజలు సాగునీరు పొందుతున్నారు. ప్రత్యక్షంగా దీనివల్ల దాదాపు 50 వేల ఎకరాలు సాగుకావడమే కాక చెరువులలో బావులలో ఊట పెరిగి ఇంకొక 50 వేల ఎకరాలు సాగవుతున్నాయి. కొంత కాలంగా నగరంనుండి నదిలోకి చేరుతున్న కాలుష్యంవల్ల ఆ సాగునీరు విషపునీటిగా మారుతున్నది. మంచినీటి వనరులు కూడ కలుషితం కావడంవల్ల హైదరాబాద్‌కు పాలు కూరగాయలు అమ్ముకోవడానికి వచ్చేవాళ్లు ఇక్కడినుండి మంచినీళ్లు తీసుకొనిపోతున్నారు! ఇప్పుడు నందనవనం ప్రాజెక్టు వాళ్లకు ఏం మిగులుస్తుందో చూడాలి. నందవనం కోసం నదిప్రవాహాన్ని తగ్గించడానికి జియాగుడకు ఎగువన కడుతున్న రిజర్వాయర్ వల్ల నది దిగువ భాగంలో సాగునీటి లభ్యత తగ్గిపోయే ప్రమాదం ఉంది. వర్షపాతం తక్కువ ఉన్న సంవత్సరాలలో ఇది తప్పనిసరిగా జరుగుతుంది. నందనవనం నగరవాసులందరి ప్రయోజనం కోసమని కొంచెం సేపు ఒప్పుకున్నా, నగరవాసుల ప్రయోజనంకోసం వేలాది దిగువ ప్రాంతం రైతుల సాగునీటి అవసరాలను తాకట్టు పెట్టడం న్యాయమేనా? అయినా ఈ ప్రాజెక్టు నగరవాసులందరి ప్రయోజనాలకోసం కాదు. కొందరిని ఊరివెలుపలికి తరిమేసి మరికొందరి వ్యాపారప్రయోజనాల కోసం, వ్యాహ్యాళి కోసం, విలాసాల కోసం ఉద్దేశించిన ప్రాజెక్టు ఇది.

మరొకవైపు నది పరీవాహక ప్రాంతంలో తోటలు, రోడ్లు, షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌లు కట్టడం వలన నదికి సహజంగా ఉండే ప్రవాహ స్వేచ్ఛ ఉండదు. వర్షం ఎక్కువ వచ్చిన సంవత్సరాలలో- ఉదా: ఈ సంవత్సరం లాగ- ఉస్మాన్‌సాగర్ హిమాయత్ సాగర్ గేట్లతోపాటు కొత్తగా కట్టబోయే రిజర్వాయర్ గేట్లు కూడ ఎత్తివేయక తప్పదు కాబట్టి , ఈ నిర్మాణాలూ వాటిలోని మనుషులూ మునిగిపోవడమే కాక నదినీళ్లు గట్టుపైకి పొంగి నగరం- ముఖ్యంగా పాత నగరం- మునిగిపోయే ప్రమాదం ఉంటుంది. అంతేకాక, సహజంగా వంకరలు తిరిగి ప్రవహించే నదికి తూముకట్టి నేరుగా ప్రవహించేటట్టు దాని ప్రవాహగమనాన్ని మారిస్తే వరదలొచ్చినప్పుడు వేగం పెరిగి ముంపు ఎక్కువయ్యే ప్రమాదం ఉంటుంది. మొన్నటి వరదలు నందనవనం పూర్తికాక ముందు వచ్చాయి కాబట్టి సరిపోయింది గానీ ఆ ప్రాజెక్టు పూర్తయిన తరువాత వచ్చి ఉంటే వరదతాకిడికి నగరం ఎంతగా దెబ్బతిని ఉండేదో.

సాధారణ సంవత్సరాలలో దిగువప్రాంత రైతులకు సాగునీటి లేమి
అతివృష్టి సంవత్సరాలలో నగరానికి వరద ప్రమాదం

తెచ్చే ఈ ప్రాజెక్టును మనం మౌనంగా ఆమోదించవలసిందేనా?

ఎటువంటి పునారావాసం?

కనీసం మొన్నటి వరదలయినా ప్రభుత్వానికి కళ్లు తెరిపించి ఉండవలసింది. తెరిపించకపోగా, కోర్టునుండి స్టే తెచ్చుకున్న మూసీ పరిసరవాసులను వరదలను అడ్డంపెట్టుకొని తొలగించాలని ప్రభుత్వం ప్రయత్నించింది. నందనవనం సాధ్యమైనా కాకపోయినా ఫరవాలేదు, ముందు ఈ జనాన్ని ఖాళీ చేయించేస్తే తరువాత చూసుకోవచ్చుననేది మన పాలకుల వైఖరి.

వాళ్లను ఎక్కడికి తరిమేయాలి? సాగర్‌రోడ్లో నగరం వెలుపల ఉన్న కర్మన్‌ఘాట్‌కు, లేదా గుడిమల్కాపూర్‌కు . ఈ రెండుచోట్లా ప్రభుత్వం ఈ జనాన్ని తరలించాలనుకుంటున్న జాగాపైన ప్రభుత్వానికే హక్కులేదు. ఆ భూములు కోర్టు వ్యాజ్యాలలో ఇరుక్కొని ఉన్నాయి. పైగా ఇప్పటికే కర్మన్‌ఘాట్‌కు తరలిపోయిన వారి అనుభవం ఏమిటంటే, అంతదూరం నుండి నగరానికి రోజూ వచ్చి పనిచేసుకొని పోవడం కష్టసాధ్యమయిపోయింది. ఆ ప్రజలంతా నగరంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో కూలి చేసుకొని బ్రతుకుతారు. రిక్షాలు లాగి ,ఆటోలు నడిపి, ఇళ్లలో పాచిపని చేసి, మూటలు మోసి బతుకు తెరువు సంపాదించుకుంటారు. కర్మన్‌ఘాట్‌నుండి వారు పనిచేసుకొనే స్థలాలకు రానుపోను సమయం, ఖర్చు, కొత్త ఇళ్ల దగ్గర అభద్రత పెరగడంతో ఒక్కొక్క కుటుంబం ఆదాయం సగానికి మించి పడిపోయింది. స్త్రీలు, పిల్లలు పనికి పోవడమే మానేసారు. ఇప్పటిదాకా 'నందనవనం' సాధించింది ఈ ప్రజల జీవనాధారాన్ని కొల్లగొట్టడం మాత్రమే.

ప్రభుత్వం ఏదో పేరుచెప్పి ఏదో పనిచేస్తే మనం సహించి ఊరుకోవలసిన అవసరం లేదు. దాని వల్ల ప్రయోజనం ఎంత, నష్టం ఎంత, ప్రయోజనం ఎవరికి, నష్టం ఎవరికి అనేది చూడాలి. మూసీనదిలో కాలుష్యాన్ని నివారించి ఆ నదినీటిని శుభ్రపరిచే కార్యక్రమానికి ప్రభుత్వం పరిమితమైతే ఫరవాలేదు. నిజానికి అది అవసరం కూడ. కానీ నందనవనం పేరిట మూసీనదిని వ్యాపార అవసరాల కోసం, పర్యాటక వినోద అవసరాల కోసం వాడుకోవాలని చూడడం ఆ నదిపైన ఆధారపడి బతుకుతున్న దిగువప్రాంత రైతాంగానికి నష్టకరం, ఆ నది ఒడ్డున దశాబ్దాలుగా బతుకుతున్న నగర శ్రామికప్రజల జీవనానికి నష్టకరం, మొత్తంగానే నగర (ముఖ్యంగా పాతనగరం) వాసులకు నష్టకరం.

అందుకే నందనవనం పేరిట జరుగుతున్న నష్టాన్ని నివారించి మూసీనదిని కాపాడుకుందాం అన్న నినాదంతో కదిలిరమ్మని నగర ప్రజలకే కాక మూసీనది పరీవాహక ప్రాంత ప్రజలందరికీ పిలుపునిస్తున్నాం.

9-12-98

మూసీ బచావో ఆందోళన్, హైదరాబాద్

మూసీ బచావో ఆందోళన్‌లో మొత్తం 26 సంఘాలున్నాయి. అవి మూసానగర్, కమల్‌నగర్,శంకర్‌నగర్, పద్మానగర్, చాదర్‌ఘాట్ దర్వాజ, పెట్లబుర్జు వెల్ఫేర్ అసోసియేషన్స్, పీపుల్స్ ఇనీషియేటివ్ నెట్‌వర్క్, ఎపిసిఎల్‌సి, మానవహక్కుల వేదిక, విరసం, తెలంగాణ జనసభ, ప్రజాకళా మండలి, సమాజ్‌వాది జనపరిషద్, ఉద్యోగక్రాంతి, బహుజన్ రిపబ్లిక్ పార్టీ, మహిళా చేతన, అస్మిత, పి.ఓ.డబ్ల్యు, పి.ఓ.డబ్ల్యు(స్త్రీవిముక్తి), ఎ.ఐ.డి.ఎస్.ఓ, ఎ.ఐ.పి.ఆర్.యఫ్, ఐ.యఫ్.టి.యు. (ప్రతిఘటన), NAPM, Village Reconstruction Organisation, COVA, Committee Against Pollution.

Contact Address : Brother Verghese Theckanath. Phone : 4579147